

الفبا سیرلری

آذر بیک تانیش قاضی زاده

اوشبو ييتيكنى،

كېچە نر اويقودن قاليب، كۆز ياشيمنى اريتگن سېويكلى، مهربان آتم گە،
اۇقىش و يازيشگە قادر قىليب، تيريكليگيم تيرگە كى، اولگوسى بۇلگن آتم گە،
تقديم قيله من!

حرمتلى دان،

اوشبو ييتيكنى يازيشيگە قىلگن ياردملرى اوچون منتدارمن!

اېسده ليک

باله لر اوچون گوزل بير ايش. افغانستان دن هيچ بير تۇپلم، باله لر تۇپله مى دېك اونوتيلگن اېمس. بولر اوچون خواه رسى بۇلسين يا شخصى، كۇزگه كۇرينرلى بير ايش بۇلمه گن. شونينگ اوچون هم، افغانستان باله لرى، بۇيداشلريدن، باشقه اۆلكه لر باله لريدن انچه آرتته قالگنلر. بو اېسه افغانستان اولوسى و بو اۆلكه نينگ كېله جگى اوچون اچينرلى بير حالت دير و تورك سۇلى باله لر اوچون هم جوده آغير دير. شوندهى بير يمان تورميشنى سېزگن كيشيلر، شخصى تشبثلرى بيلن كوچلرى اېتگينچه تلاش اېتماقده لر كيم، باله لرنى معنوى بايلىككه اېريشتيرر اوچون، آز اۇلاغ ايشلر بجرسه لر. اولر دن بيرى، ياش، اوقوولى و جانكوير ييگيتيميز داکتر آذربېك تانيس دير. بو ييگيت، تېنگسيز و جوره سى كورينمه گن بير گوزل ايش اېتكن. البته او اېسه، باله لر اوچون، بير رسملى الفبا بيتيكنى توزتماق دير. بو، بيرينچى آديم بوليب، انچه مونچه تورغونسيز بۇلسه ده، بو دهديل ايتيلىش اۇزى، هر قندهى آلقيشگه سزاوار دير. مېن اېسه عزيز ييگيتيميز ايشلريگه آمد تيله ب، اونگه اولكن يوتوقلر آرزو اېته من. داکتر آذربېك تانيس! ايککينچى آديمينگيز، بيرينچيدن تورغونراغ بۇله قالسين و بو آقيم هميشه ليک بۇلسين!

حرمترلر بيلن رحيم ابراهيم

اۋزبېك تىلى الفباسى

أ - ا - ب - پ - ت - ث - ج - چ - ح - خ -
د - ذ - ر - ز - ژ - س - ش - ص - ض -
ط - ظ - ع - غ - ف - ق - ك - گ - ل -
م - ن - و - ۋ - ه - ي - ي

O'zbek Tili Alifbosi

A a - B b - D d - E e - F f - G g - H h -
I i - J j - K k - L l - M m - N n - O o -
P p - Q q - R r - S s - T t - U u - V v -
X x - Y y - Z z - O' o' - G' g' - Sh sh -
Ch ch - (')

2

ابستمه: اۇزبېك تېلېدە (چ) حرفىنى لاتىندە يازىش اوچون (ch) كۆزدە توتىلگن، دېمەك (c) حرفى ھم اۇزبېك الفباسىدە كېلتىرىشى كېرەك، شۇندەي بۆلمەگندە (ch) نى يازىش مۇمكىن بۆلمەيدى (ذکرالله ايشانچ).

اۋزبېك تېلى نېنگ عرب و لاتين الفبالىده گى كۆرىنىشى

Ss	ث	Ll	ل	Rr	ر	Oo	ا
Hh	ح	Mm	م	Zz	ز	Aa	ا
Zz	ذ	Nn	ن	Ss	س	Bb	ب
Jj	ژ	Vv, Uu	و	Sh sh	ش	Pp	پ
Ss	ص	O' o'	ۋ	G' g'	غ	Tt	ت
Zz	ض	Hh	ه	Ff	ف	Jj	ج
Tt	ط	Yy, Ii	ى	Qq	ق	Ch ch	چ
Zz	ظ	Ee	ې	Kk	ك	Xx	خ
Aa, 'A	ع			Gg	گ	Dd	د

اېستىمە: قويۇق كۆك بۇياقدا يازىلغان حرفلار اصل اۋزبېك تېلى حرفلىرى دېر اما قىزىل بۇياقدا يازىلغان حرفلار (ث، ح، ذ، ژ، ص، ض، ط، ظ و ع) اصل اۋزبېك تېلى حرفلىرى اېمس.

آمه

Olma

آ

oy..... آى
osh..... آش
ona..... أنه

4

اری

Ari

aka

اکه

arqon

ارقان

arslon

ارسلان

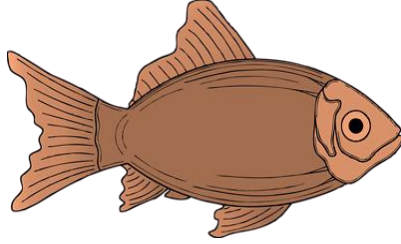
5

بليق

Baliq

ب

bola..... باله

bulut..... بولوت

boshoq..... باشاق

6

پهپاق

Paypoq

پ

parcham.....

پرچم

pichoq.....

پىچاق

pishloq.....

پىشلاق

7

توپ

To'p

ت

tuz.....توز

taroq.....تراق

tugma.....توگمه

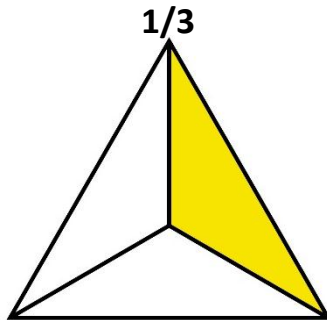
8

ثلث

Suls

samar

ثمر

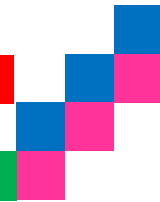
savob

ثواب

surayyo

ثريا

9

جيران

Jayron

ج

jo'ja.....جۇجە

jiyda.....جىيدە

jo'mrak.....جۇمرەك

10

چچک

Chechak

چ

chog'

چاغ

chobuk

چابوک

chiroy

چیرای

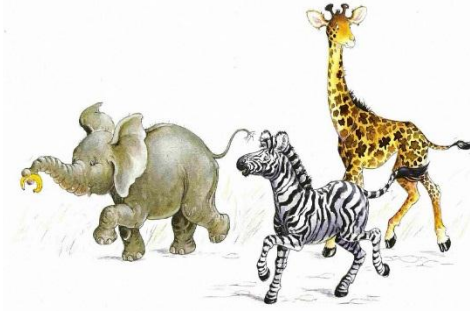
11

حيوان

Hayvon

ح

havz

حوض

hurmat

حرمت

halima

حليمه

12

خیمچه

Ximcha

خ

xon

خان

xonim

خانیم

xoqon

خاقان

13

دوداق

Dudoq

dala دله

do'lma دۆلمه

dolg'a دالغه

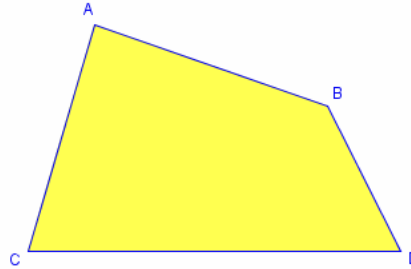
14

ذوزنقه

Zuzanqa

ذ

zot

ذات

zakiya

ذكيه

zaxira

ذخيره

15

ريل

Rel

rasm رسم

rasul رسول

radio راديو

زالدير

Zoldir

ز

zil زيل

zig'ir زيغير

zog'ora زاغاره

ژاكت

Jokat

ژ

jola..... ژاله

jolin..... ژالين

jurnal..... ژورنل

18

ساچ

Soch

س

sut

سوت

soqol

ساقال

sevgi

سبوغی

19

شاتى

Shoti

ش

sho'r شۇر

shom شام

shinam شىنم

20

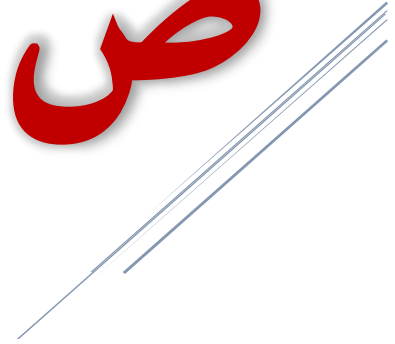

صابون

Sobun

ص

sulh

صلح

solih

صالح

sanduq

صندوق

21

ضيافت

Ziyofat

ض

ziyo

ضياً

zarar

ضرر

zaif

ضعيف

طوطى

To'ti

ط

tohir

طاهر

tug'rul

طغرل

tayora

طياره

23

ظرف

Zarf

ظ

zafar

ظفر

zohir

ظاهر

zarofat

ظرافت

عصا

Aso

ع

odil

orif

azala

عادل

عارف

عضله

25

غاز

G'oz

غ

g'ov غاو

g'o'ra غوره

g'ujum غوجوم

فیرفیرک

Firfirak

ف

fanar

فَنَر

fujin

فُوجِين

farisa

فَرِيْسَه

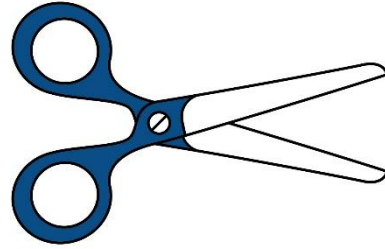
27

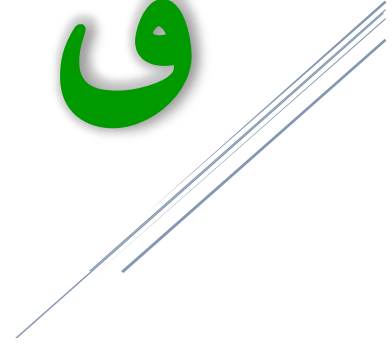

قيچى

Qaychi

ق

qor.....قار

qish.....قىش

qaymoq.....قىماق

كپلك

Kapalak

ك

ko'z

كۆز

ko'klam

كۆكلم

kumush

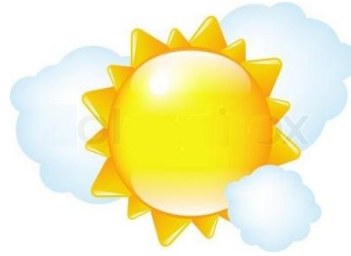
كوموش

گونیش

Gunesh

گ

gaza گزه

go'zal گۆزل

gijja گیجه

30

لاله

Lola

ل

lobar

لابر

lochin

لاچين

lochira

لاچيره

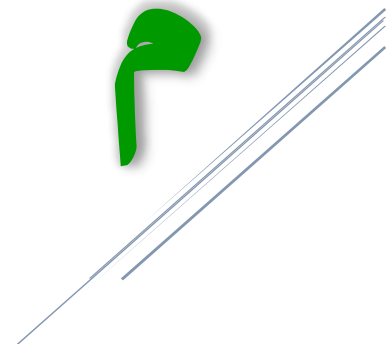
31

مورچ

Murch

muz.....موز

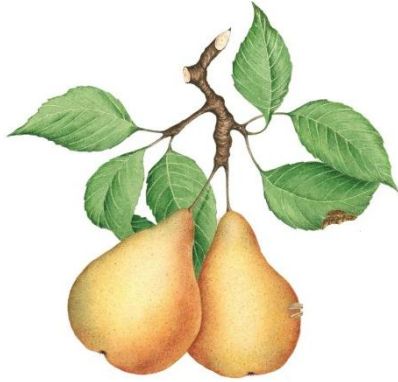
movi.....ماوی

munchoq.....مونچاق

ناشپاتی

Noshpoti

ن

nov

ناو

no'kar

نوکر

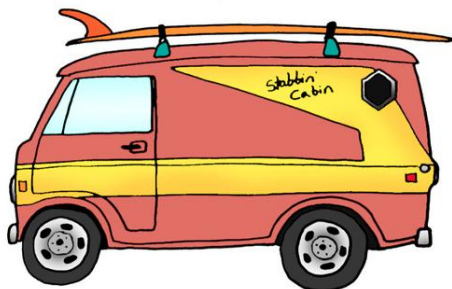
nuyon

نویان

واگون

Vogun

و

vahid.....وحید

vulqon.....وولقان

vishna.....ویشنه

هۆكيز

Ho'kiz

ه

hid

هيد

hevo

هېوا

huni

هونى

35

ياغاچ

Yog'och

ى

yuk.....

يوک

yashil.....

يشيل

yotoq.....

ياتاق

36

بیتیکده ایشله تیلگن سۆزلر نینگ فارسجه آنله می

آلمه ⇨ سیب

آی ⇨ ماه

آش ⇨ خوراک؛ مهمانی

آنه ⇨ مادر

اری ⇨ زنبور

اکه ⇨ برادر بزرگ

ارقان ⇨ طناب، ریسمان

ارسلان ⇨ شیر، اسد

بلیق ⇨ ماهی

باله ⇨ طفل، کودک

بولوت ⇨ ابر

باشاق ⇨ سر، خوشه گندم

37

په بیاق ⇨ جراب

پرچم ⇨ بیرق، علم

پیچاق ⇨ چاقو، کارد

پیشلاق ⇨ پنیر

تۆپ ⇨ توپ؛ گلوله

توز ⇨ نمک

تراق ⇨ شانہ (شانہ می)

توگمه ⇨ تکمه

ثلث ⇨ یکسوم [اوچده بیر]

ثمر ⇨ میوه، سود [اورون]

ثواب ⇨ پاداش کار خوب

ثریا ⇨ پروین [اولکر]

جیران ⇨ غزال

جوچه ⇨ نوزاد؛ جوچه مرغ

جییده ⇨ زیتون بری

جؤمره ک ⇨ دهانه

چپچک ⇨ گل

چاغ ⇨ وقت، دور

چابوک (چابک) ⇨ تیز، زرنگ

چیرای ⇨ حسن، جمال

حیوان ⇨ جانور

حوض ⇨ استخر [کؤلچک]

حرمت ⇨ احترام [سایگی]

حلیمه ⇨ فروتن [اویسال]

ساج ۞ موی
سوت ۞ شیر
ساقال ۞ ریش
سبوگی ۞ مهر و محبت

شاتی ۞ زینه
شور ۞ نمکین
شام ۞ آغاز شب
شینم ۞ راحت، دلپذیر

صابون ۞ [ساوون]
صلح ۞ [تینچلیک]
صالح ۞ پرهیزگار [اردملی]
صندوق ۞ جعبه [قوتی]

ریل ۞ قطار [تیمیریول]
رسم ۞ [چیزمه، افسکیز]
رسول ۞ پیام آور
رادیو ۞ رادیو

زالدیر ۞ مرمر
زیل ۞ نهایت سنگین
زیغیر ۞ بذرک (کتان)
زاغاره ۞ نان جواری

ژاکت ۞ نوعی لباس
ژاله ۞ [دؤل]
ژالین ۞ ثمر، میوه
ژورنال ۞ مجله

خیمچه ۞ شاخه درخت
خان ۞ امیر، رئیس
خانیم ۞ بانو، خاتون
خاقان ۞ شاه؛ شاهنشاه

دوداق ۞ لب
دله ۞ جلگه، دشت
دؤلمه ۞ نوع مرچ
دالغه ۞ موج

دوزنقه ۞ چهار پهلو
ذات ۞ جوهر چیزی
ذکیه ۞ باهوش
ذخیره ۞ پس انداز

قىچى ⇨ قىچى
قار ⇨ برف
قىش ⇨ زمستان
قىماق ⇨ قىماق

كىلك ⇨ پروانه
كۆز ⇨ چشم
كۆكلم ⇨ بهار
كوموش ⇨ نقره

گونىش ⇨ آفتاب
گزه ⇨ بلندی، تپه
گۆزەل ⇨ زيبا، قشنگ
گىججه ⇨ پرازيت

عصا ⇨ [يوريش تياغى]
عادل ⇨ [يارغىچى]
عارف ⇨ دانا [بيلگىلى]
عضله ⇨ [موشه ك]

غاز ⇨ قاز
غاو ⇨ سد، مانع؛ زياد
غۆره ⇨ ميوه خام و نارس
غوجوم ⇨ دانە انگور

فرىرك ⇨ چرخك
فنىر [فنىار] ⇨ فنر
فوجىن ⇨ بانو، خاتون
فرىسه ⇨ كلاغ سبز

ضىافت ⇨ مهمانى [آش]
ضياً ⇨ نور [ياروغ]
ضرر ⇨ خسارت [ياقاتمه]
ضعيف ⇨ [كوچسىز]

طوطى ⇨ [تۆتى]
طاھر ⇨ پاك [ارى]
طغىرل ⇨ باز [توغىرول]
طياره ⇨ هواپىما [اوچاق]

ظرف ⇨ [ايدىش]
ظفر ⇨ پىروزى [يوتوق]
ظاھر ⇨ سىما [كۆرىنىش]
ظرافت ⇨ [كېسىنلىك]

هۆكيز ۞ گاونر
هيد ۞ بو
هېوا ۞ به (*ميوه)
هونى ۞ قيف

ياغاچ ۞ درخت
يوك ۞ بار؛ فشار
يشيل ۞ رنگ سبز
ياتاق ۞ خوابگاه

ناشپاتى ۞ نوعى ميوه
ناو ۞ چيزيكه باو از آب گذرند
نؤكر ۞ ملازم، خدمتكار
نويان ۞ شهزاده

واگون ۞ موتر واگون
وحيد ۞ يكتا [تكين]
وولقان ۞ آتش فشان
ويشنه ۞ آلوبالو

لاله ۞ گل سرخ
لابر ۞ خرم، قشنگ
لاچين ۞ باز، شاهين
لاچيره ۞ نوعى نان

مورچ (مرچ) ۞ فلفل
موز ۞ يخ
ماوى ۞ رنگ آبى
مونچاق ۞ مهره، تسبيح

اصيل عربچه، فرانسوزچه (و باشقه تيللر) يعنى توركى سيز حرفلردن (ث، ح، ذ، ژ، ص، ض، ط، ظ و ع و ر حرفى سؤز باشيده)) يره تيلگن سؤزلرينىك كؤكنى تور كچه اېمس، اوشبو سؤزلر ياننده فارسچه قرشيليگيدن تشقرى اؤزبېكچه قرشيليگى [...] اېچيده يازيلگن! (راسيق، ژالين، ژميس، طغرل و طوطى سؤزلرى تور كچه اما يازيليشى اؤزگرتيريلگن)، باشقه حرفلرده كېلگن سؤزلر تورك كؤكنلى دور (واگون دن باشقه سى)، البته برچه سؤزلر كؤكنينى يازيش اوشبو بيتيك سويه سيدن ياقارى، ديمه ك يازيلمه گن. البته فارس تيليده اتيق قرشيليگى بولمه گن اما فارسچه ده قؤللنه ديگن (اؤزبېكچه) سؤز، عينا اؤزى يازيلگن!

سوتدن تۆلە كۆلچك!

بىر بار اېكن بىر ياغ اېكن، اېسكى چاغلردە بىر قىرال بار اېكن كىم، اوز ايشچىلرگە بىر كۆلچك قازىشلىرىنى بويوربىتى. كۆلچك قازىلىشىدىن سۇنگ قىرال اۆز اولوسىگە، هر اويدن بىر كىشى كېچە پىتىدە بىر پىالە سوت كېلتىرىپ اوشبو كۆلچكگە آقزىدىرىشلىرىنى بويروق بېرە دى و كۆلچكنى اېرتە تانگگچە تۆلدىرىشلىرىنى سۇرە يدى. بويروقنى آگندن سۇنگ بىرچە كىشىلر اۆز اويلرگە كېتە دىلر.

كېچە بۇلگچ، بىر كىشى سوتنى آلىب كېتماقچى بۇلگندە، اۆزى بىلن اۆىلب:

"چونکه برچه کیشیلر سوت کبلیتیریب کؤلچکنی تؤلدیره دیلر شونینگ اوچون مبن سوت اؤرنیگه بیر پیاله سوو آلیب باریب کؤلچکگه آقیزدیره من، کبچه قارانگی بؤلگنی اوچون هیچ کیم بیلمه یدی" دبتی. دېمه ک چقانلیک بیلن باریب بیر پیاله سوونی کؤلچکگه آقیزدیریب کبله دی. ابرته بؤلگچ، قیرال کؤلچکنی کورماقچین بؤلیب کبلسه کوره دیکى کؤلچک فقط گینه سوو بیلن تؤلدیریلگن!!

حقیقتده سؤز شو اېکن که برچه اولوس یاقاریدگی کیشی دېک "کؤلچکگه مینی سوت آقیزدیریشیم کبره ک اېمس، باشقه کیشیلر سوت آلیب کبله دیلر" دېب اؤیله گن اېکنلر.

دېمه ک هر بیر کیشی اؤز ایشینی اؤزی قیلمه سه باشقه کیشی بجرمه یدی! و ایش بجه ریلمه ی قاله دی، همده باشقه لردن ایسته گیمیز هر بیت یاقاری بؤلمه سلیگی کبره ک و اؤز ایشیمیز بیرینچیدن اؤزیمیزگه تېگیشلی!

قه یناقلر

📖 آلتای؛ نور الله، *اؤزبېک تیلی سؤزلیگی*، اورینت اکسپرس باسمه تۆپله می، کوالا لامپور، 1386نچی ییل.

📖 کاشغرلی؛ محمود بن الحسین، *دیوان لغات الترک*، محمد زاده؛ صدیق، اؤرخون یایین اوی، تبریز، 1383نچی ییل.

📖 استرآبادی؛ میرزا محمد خان، *سنگلاخ ترکچه فارسجه سؤزلیگی*، خیابوری؛ روشن، مرکز باسمه خانه سی، تهران، 1384نچی ییل.

📖 یارقین؛ محمد حلیم؛ یارقین؛ شفیقه، *اؤزبېکچه فارسجه سؤزلیگی*، 2 ییغین، چاوشگران باسمه خانه سی، تهران، 1386نچی ییل.

📖 معین؛ دکتر محمد، *فرهنگ فارسی*، 6 ییغین، امیر کبیر باسمه خانه سی، تهران، 1375نچی ییل.

📖 Dirks; William; Davronov; Temur, *Uzbek English Dictionary*, The Central Asian Heritage Group, Tashkent, Year 2005.

📖 Mcllwain; John, *Children's Illustrated Dictionary*, Dorling Kindersley Publications, London, Year 2009.

📖 Syed; Akramullah, *100 Moral Stories*, Islamic Mobility Group, Year 2013.

<http://www.ezgu.org>